En/JW Afschrift.

J. v.d. Ende

MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN.

Missie tot Opsporing. doss. Linecrossers.

V.- R.

Ik, Jan van den Ende, Off. Civ. Dienst, rapporteer het volgende:
In verband met de Opsporing van de vermiste Linecrossers, die in de periode van September 1944 tot ongeveer de capitulatie Mei 1945, getracht hebben van het Bezette Gebied naar het Bevrijde Gebied van Nederland te komen en of bij deze pogingen gevangen genomen, of verongelukt zijn, ben ik dit onderzoek na bekomen opdracht van het Hoofdvan bovengenoemde Missie de Kolonel W.Ch.J.M.van Lanschot, nadat deze mij de richtlijnen had aangegeven, waarin het onderzoek geleid moest worden, begonnen op Dinsdag 17 Augustus 1948, te Dordrecht en had aldaar een bespreking met de Inspecteur van Politie,

VERSLAG

van de Recherche, die mij verklaarde, dat in Dordrecht geen onbekende lijken lagen begraven en dat aldaar geen gegevens aanwezig waren, die op Linecrossers wezen. Hij verwees mij vervolgens naar de Commandant van de Rijkspolitie te water te Zwijndrecht.
Diezelfde dag begaf ik mij naar Zwijndrecht, naar bovengenoemde Commandant, doch trof hem n et aan, daar hij zich voor dienstaangelegenheden buiten Zwijndrecht bevond.
Vervolgens begaf ik mij naar Dubbeldam en sprak aldaar met de Groepscommandant van de Rijkspolitie

L.Kole,

alwaar na onderzoek bleek, dat ook in Dubbeldam; geen onbekende lijken waren begraven.
Ook te Willemsdorp bleek zulks niet het geval te zijn, alwaar de inlichtingen verstrekt werden door de Wachtmeester der Rijkspolitie

G. van HUNEN,

Ik, rapporteur, voeg nog hieraan toe, dat door mij aan de genoemde Politieautoriteiten is verzocht, indien later nog gegevens zouden binnenkomen, onze Dienst in kennis te willen stellen, waarop mij de grootst mogelijke medewerking is toegezegd.
Vervolgens begaf ik mij naar Werkendam, naar aanleiding van een rapport, opgemaakt door de Off. Civiele Dienst E.d.v.d.Schueren, van een zich aldaar bevindend onbekend lijk, dat begraven zou zijn op de Begraafplaats.
Aldaar werd ik te woord gestaan door de Burgemeester van Werkendam, die mij, nadat wij bovengenoemd rapport hadden doorgelezen, zijn volledige medewerking toegegde en adviseerde ook hier de Groepscommandant

van de Rijkspolitie te raadpleger., daar in dit geval de hulp van de plaatselijk e Politie van groot nut zou kunnen zijn. Deze zaak had ich als volgt toegedragen:

Eind 1944, werd aan de Sluiswachter A.v.d. Wiel, wonende aan de Kop van 't Land, door een Duits Officier van de Weermacht, gemeld, dat zich een lijk zou bevinden van een in burger gekleed manspersoon in de Griend aan de Kop van 't Land. Hij had daarbij de mededeling gedaan, dat dit een rei iger moest zijn, daar de kleding bestond uit een burger-jasje, rijbroek (blauw) en beenkappen en bruine lage schoenen. De nacht voorafgaande aan bovengemelde mededeling, was bij de sluis-wachter driemaal aan het venster geklopt, hetgeen gehoord was door een gast van de sluiswachter, die echter de sluiswachter eerst-de volgende morgen hiervan in kennis stelde. Deze vermoedde direct, dat het hier één geval moest zijn van iemand, die in nood verkeerd had en g etracht had in d e woning van v.d. Wiel dekking te zoeken. V.d.Wiel is direct na de mededeling van de Duitser op onderzoek uitgegaan, doch door de zware beschieting, die destijds plaats vond, kon v.d. Wiel niet door-dringen tot de Griend, doch vond tijdens het zoeken een grote en een kleine handkoffer en een doos (metaal), die hem voorkwam te zijn een zendapparaat. Genoemde goederen zijn door v.d. Wiel medegenomen om deze te bewaren. Daar ook v.d. Wiel moest evacueren, verborg hij deze goederen, om deze nade capitulatie aan de eventuele eigenaar terug te kunnen geven, indien deze dan zou komen informeren. Na de capitulatie heeft v.d. Wiel dan ook deze goederen wederom opgegraven. Even na de capitulatie vervoegde zich bij v.d. Wiel de Rijkspolitie, de Wachtmeester Lokerse uit Werkendam, in gezelschap van leden van de B.S., die een lijk kwamen halen, dat zich in de Griend zou bevinden. Dit lijk werd inderdaad nu gevonden en bleek precies gekleed te zijn zoals destijds de Duitser aan v.d. Wiel had medegedeeld. V.d. Wiel meldde direct, dat hij nog twee koffers en een zendapparaat in zijn bezit had, welke goederen hij destijds in de nabijheid van de plek waar het lijk nu gevonden was, had aangetroffen en welke vermoedelijk het slachtoffer hadden toebehoord. Afgesproken werd dat v.d. Wiel deze goederen aan het Gemeentehuis te Werkendam zou deponeren. Nadat v.d. Wiel notitie van de inhoud van de beide koffers had genomen, heeft hij deze door zijn dochter over laten brengen naar genoemd Gemeentehuis; laatstgenoemde heeft deze aan de Commandant van de R.S. van Kempen te Werkendam afgegeven. De grote koffer had een inhoud bestaande uit uitsluitend kleding en de kleine koffer had een inhoud bestaande uitsluitend uit materiaal bestemd voor een zender. Tevens bevond zich hierin een codeboekje.

Ik, rapporteur, informeerde bij de Burgemeester of deze goederen nog aanwezig waren, waarop ik een ontkennend antwoord kreeg. De bu ge-meester deelde mede, dat na de capitulatie, hoch hij, noch de politie

enig aandeel in de gang van zaken had gehad en alles in handen was geweest van de B.S. Genoemde goederen waren niet meer aanwezig toen de burgemeester het gezag weerd in handen kreeg. Daar deze goederen, vooral het codeboekje van het grootste belang zijn, ter opheldering van de identiteit van het gevonden lijk, werd overeengekomen, dat de Groepscommandant der Rijkspolitie te Arkendam, verzocht zou worden deze zaak ter hand te nemen en te trachten de verdwenen goederen te achterhalen en het contact met Lokerse, voornoemd, die inmiddels overgeplaatst is naar Boxmeer, op te nemen en hem te verzoeken opheldering te geven waar de ring en het collier, welke op het lijk waren gevonden, gebleven zijn. Daar de Groepscommandant voor Dienstzaken naar Franeker was vertrokken, sprak ik met de burgemeester af, dat ik Vrijdag 20 Augustus 1948 terug zou komen. Ik liet de gegevens, die in mijn bezit waren, bij de Burgemeester achter, die deze de Groepscommandant bij zijn terugkeer ter hand zou stellen.

Ik, rapporteur, voeg hieraan toe, dat ik mij, op Vrijdag 20 Augustus 1948 in verbinding heb gesteld met meergenoemde Groepscommandant Egelsen, die zijn volledige medewerking toezegde, waarna door mij in gezelschap van de Rijkspolitie de zender (metalen kistje) bij v.d.Wiel, voornoemd, in beslag is genomen en gedeponeerd zal worden bij het Hoofd van onze Missie.

De Groepscommandant voornoemd, zal het onderzoek verder voortzetten, en zich in verbinding stellen met het Hoofd van onze Missie, zodra hij nadere gegevens heeft verkregen.

Die elfde dag (Dinsdag) begaf ik mij naar Zaltbommel, alwaar ik mij vervoegde op het Bureau van de Groepscommandant Rijkspolitie. Nadat ik de reden van mijn bezoek had bekend gemaakt, verklaarde de Gr.Comm. genaamd J.W.Kokkelink Opp.Wachtmeester R.P. mij, dat hij toevallig een onderzoek had naar de opsporing van 6 Linecrossers, die gerucht zouden hebben het bevrijde gebied te bereiken en daarbij beschoten waren, en de plaats van bestemming niet hadden bereikt. De Gr.Comm. deed dit onderzoek op verzoek van de nabestaanden, daar hij niet geweten had dat er een instantie bestond, die zulks deed, althans hij had tot dusver daarvan niets gemerkt. Het verheugde hem zeer te bemerken, dat zulks wel het geval was, doch hij betreurde het nu wel, dat hij deze zaak, die hij reeds voor de helft had opgelost, nu zou moeten kwijtraken. Ik heb hem daarop medegedeeld, dat zulks geenszins behoefde te geschieden en het zekere niet de bedoeling was van het Hoofd van onze Dienst, die samenwerking op hoge prijs stelde en zeker met de politie, en er werd dan ook besloten, dat ik na bespreking met het Hoofd van onze Dienst, wederom het contact met hem zou opnemen. Ik, rapporteur, voeg hieraan toe, dat de Groepscommandant vacantie had tot 2 September a.s. doch niet uitstedig zou zijn en thuis te bereiken was per telefoon no. 356 Zaltbommel. Het telf. no. bureau is 210 Zaltbommel.

Ik, rapporteur, heb voor deze dag het onderzoek in het destijds bevrijde gedeelte van Nederland afgebroken, om het onderzoek in het destijds bezette gebied voort te zetten en wel te Tiel en te Arnhem.

Op Woensdag 18 Augustus 1948 begon ik met mij in verbinding te stellen met de Politie Afd. PRA te Arnhem, alwaar ik helaas geen gegevens kon verkrijge omtrent Linecrossers. Aldaar bleek niets aanwezig te zijn. Ik begaf mij vervolgens naar het Bureau van het Bijzonder Gerechtshof te Velp, alwaar mij toestemming werd verleend, de zich in de gevangenis te Arnhem bevindende Beambten van de S.D. Afd. 4 Contra Spionage genaamd Huhn en Egenhols, te horen. Uit het onderhoud met deze beambten mocht het mij gelukken hen zover te krijgen, dat zij bereid waren opheldering en over diverse zaken betreffende Linecrossers en uit de tijd van de strijd om Arnhem te geven.

Nadat ik hen het benodigde papier had verstrekt, maakte ik de afspraak, dat ik de rapporten, die zij zouden opmaken Vrijdag a.s. zou komen afhalen. Nadat ik hen had teruggebracht en de dienstdoende Brigadier in kennis had gesteld met het een en ander, betreffende het verstrekken door mij aan de beambten, van schrijfpapier, deelde de Brigadier mij mede, dat zulks niet was toegestaan, doch dat hij, daarvoor het voorgeschreven gevangenispapier zou verstrekken en ik zulks Vrij. dag zou mogen afhalen.

Op Vrijdag 20 Aug. 1948 vervoegde ik mij wederom aan de gevangenis te Arnhem en sprak ik wederom met genoemde Huhn en Egenhols, die mij mededeelden, niets op papier te hebben gesteld, daar tegen hen gezegd was, dat zij verplicht waren hetgeen zij geschreven hadden ter inzage te geven aan de Directie van de Gevangenis, hetgeen zij niet wensten. Huhn stelde mij toch een rapport ter hand, hetwelk hij clandestien geschreven had, inhoudende gegevens omtrent een door hem aangewezen graf van 8 Cr ssers, die destijds waren gefusilleerd, waarvan hij mededeling had gedaan aan rechercheurs van de PRA te Arnhem. Het rapport zal door mij het Hoofd van onze dienst ter hand worden gesteld. Huhn en Egenhols zegden mij toe, dat zij alleen bereid waren onze dienst inlichtingen te verstrekken, zonder dat derden hiervan op de hoogte zouden komen. Daar ik bemerkte, dat zij belangrijke mededelingen zouden doen o.a. t.a.v. het gebeurde destijds op de Hoogerheide (Schietpartij tussen de Duitsers en de laatste 100 man terugtrekkende Engelsen en Nederlanders, waarbij een Hollandse verpleegster, waarvan zij de naam niet meer wisten) heb ik afgesproken, dat ik terug zou komen, mogelijk in gezelschap van het Hoofd van onze dienst en dan hun verklaringen in steno zoudoen opneme , waarmede zij accoord gingen.

Diegelfde dag (Woensdag) begaf ik mij naar Zennewijnen, in verband met de zaak Jansen uit Voorburg (Crusser) en hoorde nogmaals Pieter Jan Papo, die bij zijn reeds eerder aan mij en O.C.D. Maliepaard afgelegde verklaring bleef en zodoende de Gebr. Leender en Pieter Jan elkaar bleven tegenspreken omtrent het gebeurde in de laatste nacht waarop Jansen werd vermist.

Ik begaf mij daarop naar de Gemeente Ophemert en sprak aldaar met de burgemeester van Ophemert, die reeds gedeeltelijk van de zaak Jansen op de hoogte was. Ik besprak met hem het geval, tevens in verband met het aanwezig zijn van een onbekend lijk, dat zich op de begraafplaats te Ophemert bevond. Daar enkele aanwijzingen voorhanden zijn, die overeenkomen met de kleding op het lijk aangetroffen, de plaats van het vinden v a het lijk en de door Dr. Koppel aangegeven tijdsverloop (6 maanden), werd mij door de Burgemeester verzocht de zaak in handen te geven van de Groepscommandant van de Rij spolitie Vink te Ophemert, daar inmenging van Justitie nodig werd in verband met het terughouden van het rijwiel en de kleding, die door mij rapporteur zijn opgespoord, gezien de valse verklaringen afgelegd bij de eerste verhoren en de twee tegenstrijding verklaringen van de Gebr. Leen en Pieter. Nadat de Gr.Comm. Vink zich op het gemeente huis had gemeld, werd mij door mij het dossier met inhoud aan hem overhandigd en deze zaak zal te samen met de Rijkspolitie te Ophemert worden behandeld. Daar Dr. Koppel op dat moment niet t uis was en ik een afspraak had gemaakt met Ben Arts te Herpen, werd besloten, dat Gr.Comm.Vink het onderzoek zou beginnen en ik mij later weer met hem in verbinding zou stellen. Indien er zich spoedig verwikkelingen zouden voordoen, zou direct contact opgenomen worden met het Hoofd van onze Dienst.

Daarop vertrok ik naar Herpen, waar ik een bespreking had met Ben Arts, wonende te Herpen, die destijds in dienst geweest is bij de field Security te Leeuwen onder Capt. Hipps. Het onderhoud had een zeer gunstig verloopen de heer Arts overhandigde mij enige dossiers met inhoud, welke zeer zeker voor onze dienst van belang zijn. Hij overhandigde mij deze dossiers, nadat ik hem verzekerd had, dat hij de volledige dossiers zou terugontvangen. Hij verklaarde verder, dat een volledige administratie betreffende Line crossers niet meer aanwezig was en op onverklaarbare wijze verdwenen moest zijn. Om toch tot een zo goed mogelijk resultaat te komen, verstrekte hij mij de namen van Toon van der Voort, wonende Schans 2 te Alphen, werkzaam op het distributiekantoor te Oss, die werkzaam geweest zou zijn in een schoolte Tilburg, waar alle Linecrossers werden ondergebracht, waarvan men kon aannemen, dat zij in orde waren. De Crossers, aan wie getwijfeld werd, werden overgebracht naar de St. Annastichting te Nijmegen. Hierover kan Kees Weijers te Heerewaard meer vertellen. Voorts verklaarde Ben Arts, dat de laatste tijd de samenwerking tussen de B.S. en de Engelsen zeer slecht was geweest, daar de Engelsen de Linecrossers zelf opvingen en ook direct weer inzetten. De B.S. werden hiervan niet op de hoogte gesteld. Hij verwees mij tevens naar Dr. Hoeke te Wamel, die hoofd van de B.S. was geweest.

Deze afspraak is door mij gemaakt tegen de andere dag, waarop ik enkele dossiers heb behandeld te Alkmerk en Sleeuwijk en Tiel, geen betrekking hebbend op de Linecrossers.

De volgende dag Donderdag 19 Augustus 1948 heb ik na nogmaals een ander dossier te Tiel behandeld te hebben, het onderzoek Linecrossers voor gezet met een onderhoud met Dr. Leendert Andries Hoeke, wonende Lakenburch te Wamel, die mij ongeveer hetzelfde verklaarde als Ben Arts en zich ook zeer ontevreden uitliet over de gang van zaken en samenwerking tussen B.S. en Engelse bezettingstroepen. Hij verklaarde o.a. dat hem door de Engelsen verboden was nog langer een geheime telefoonverbinding te gebruiken, die de B.S. in het gehaim hadden aangelegd met Tiel. Dr. Hoeke overhandigde mij een lijst, waarop de namen voorkomen van 6 Linecrossers. Dit was alles wat Dr. Hoeke nog in zijn bezit had.

Daarop begaf ik mij naar Oss, doch het mocht mij niet gelukken genoemde v.d. Voort te bereiken, daar het te laat was.

Vervolgens begaf ik mij naar 's-Hertogenbosch om aldaar nog enkele dossiers te behandelen, doch daar de auto niet geheel in orde was, besloot ik terug te keren naar Arnhem in verband met het afhalen van de rapporten van Huhn en Egenhols. Ongeveer 10 km. buiten den Bosch bleek de auto een gebroken plaat bij de koppeling te hebben, althans de auto was niet meerop gang te krijgen en gezien het late uur, was geen hulp meer te krijgen.

De volgende morgen, Vrijdag 20 Augustus 1948, gelukte het ons de auto op dezdx te laten slepen naar Arnhem, met behulp van een militaire vrachtauto van de A.A.T. en in de garage van Moll te Arnhem s de auto van een nieuwe plaats voorzien.

Tijdens de reparatie ben ik naar de gevangenis gegaan te Arnhem als voren omschreven.

In de namiddag heb ik mij naar Culemborg begeven betreffende een opdracht (Sighetgeval), waarop ik mij verder naar Werkendam heb begeven als voren omschreven.

Ik, rapporteur, voeg hier nog aan toe, dat de volgende namen mij door de Gr.Comm. Kokkelink uit Zaltbommel zijn verstrekt, die tot het geval Zaltbommen als voren omschreven behoren:

1. Roest van Limburg, Amsterdam
2. Maandag, "
3. Bakker, Nijmegen,
4. van Drunen, Herwenen,
5. Stuivenberg, Zaltbommel (reeds gevonden)
6. Mollema, " " "

De rechercheur van de P.R.A. te Arnhem is genaamd J. Bijker, rechercheur van politie te Arnhem.

De volgende gegevens zijn mij Vrijdag 20 Aug. 1948 nog verstrekt door de Rijkspolitie om het onderzoek voort te setten:
Omtrent de verpleegster, waarover door Huhn en Egenhols is gesproken, kunnen inlichtingen verstrekken: Piet Felix, wonende Meere te Utrecht; v.d. Burg, wonende Groenstraat te Udenhout en Jan van der Pas, Kreileheide te Udenhout.

Omtrent de Linecrossers dient gehoord te worden : van Rijswijk, belastingambtenaar te Sleeuwijk, was Hoofd van de Line Crossers.
2. Klaas van Noort te Sleeuwijk,
3. Dekkers, politieagent te Waalwijk,
4. Jos van Wijlen te Cappelle (N.B.)
5. Dominé Lummel te Sprang N.B.

Tevens trof ik de wachtmeester Evers van de Rijkspolitie, ged. procureur Fiscaal te Den Boschm wonende te Werkendam, die bereid is aan het Hoofd van onze Dienst alle boeken, inhoudende gegevens Geheime Agenten, gevangenen en gijzelaars uit gevangenis Haren, die aldaar zijn gevonden ter ingsage te geven. Ik heb met hem afgesproke., dat een nadere afspraak met hem gemaakt zal worden.

Het onderzoek voor deze week gesloten te Den Haag,
21 Augustus 1948,
w.g. J.v.d. Ende,
Off. Civiele Dienst.
Voor eensluidend afschrift:

Vervolg Rapport, Line Crossers, onderzoek gedaan door Off. Civiele Dienst J.v.d. Ende en P.C.Maliepaard, van Woensda 25, 26 en 27 Aug. 1948.

De ons opgegeven v.d. Burg uit Udenhout werd eerst behandeld en in verband hiermede begaven wij ons op Woensdag 25 Augustus 1948 naar het adres van v.d. Burg in de Groenstraat B 98 te Udenhout, alwaar wij spraken met

J.M.v.d.Burg,

wonende als voren vermeld, die ons verklaarde, dat niet hij de man was, die met Linecrossers iets uitstaande gehad had, doch zijn beide neven, Wilhelmus en Antonius van den Burg, die bij hem waren geweest in de bezettingstijd als inwonende, daar hun ouders in Indië waren. Hij verklaarde, dat zij thans in Amsterdam vertoefden bij hun ouders, in de Johannes Verhuelstraat 99.
Op onze vraag of hij wist, dat Jan v.d. Pas, wonende te Udenhout, ook iets te doen had gehad met Linecrossers, gaf hij een bevestigend antwoord. Hij zou woonachtig zijn te Udenhout C 181.
Wij begaven ons naar het laatstgenoemde adres en spraken aldaar met

Johannes L.v.d.Pas,

landbouwer, wonende als voren vermeld die ons het volgende verklaarde: dat bij hem op de boerderij het onderduikadres was geweest in de bezettingstijd tot de bevrijding van Brabant van verschillende leden van de verzetsgroep André (Jos v. Wijlen) uit Capelle N.Br. De volgende personen waren bij hem ondergedoken geweest:
1. W. Hoefnagel uit Dordrecht;
2. Hannes Dekkers, politieagent uit Waalwijk;
3. J.v. Son uit Waalwijk;
4. Hans Hoekstra;
5. Frongelen uit Sprang;
6. Jan Mallens uit Kaatsheuvel;
7. Jan Verhoeven uit Udenhout.
Deze mannen waren alleh betrokken bij het overbrengen van piloten. Geheorde verklaarde met de crossings niets te doen gehad te hebben, zijn werk was geweest het verzorgen van 43 piloten, die in de Drunense duinen waren ondergebracht. Hij verwees ons verder naar Jos van Wijlen in Capelle (N.B.), die de leiding van de Crossings gehad zou hebben. Wij kwamen steeds meer tot de conclusie, dat het beslist noodzakelijk was, eerst de kopstukken op te sporen, die toch zeker een administratie gehad moesten hebben, daar de z.g. crossers, die regelmatig heen en weer gingen om personen over te brengen en weer af te halen, zich nooit met namen hadden ingelaten en zeker geen notities hadden gemaakt, en het zo onmogelijk was enig licht te krijgen in de gevallen van vermiste crossers.
Daarop begaven wij ons op diezelfde dag naar Capelle N.B. en spraken aldaar met

Adriaan L. van Wijlen,

oud 56 jaar, winkelier, wonende Heistraat Vrijhoeve Capelle (N.B.) die ons het navolgende verklaarde:
dat hij van 1940 - 1944 tot de O.D. had behoord, afdeling N.Br. Hij had de leiding in Brabant gehad bij het doorbrengen van Piloten in de bezettingstijd en had toen N.Brabant bevrijd was de opdracht gekregen van het Hoofd van B.I. destijds de overste Somer, die in Eindhoven gezeteld was.
H ij, van Wijlen, kreeg het gedeelte, dat liep van Zaltbommel tot Willemstad.
(Wij, rapporteurs, merken hierbij opdat het ons gelukt is de samenstelling van de gedeelten, lopende van Nijmegen tot Willemstad van het bevrijde gedeelte van Nederland te vinden. Wij zullen dit op schema overbrengen, zodra het ons gelukt zal zijn ook de verbinding vanuit het bezette gebied samen te stellen).

De Heer van Wijlen verklaarde ons verder, dat hij geen administratie had gehouden van de mensen, die gecrossed zouden zijn. Dit was ook zijn taak niet geweest. Hij verklaarde verder, dat hij uitsluitend crossinges had laten uitvoeren in opdracht van de autoriteiten in Eindhoven en dat geen crossings op eigen gelegenheid uitgevoerd mochten worden. Indien iemand uit het bezette gebied wenste weg te komen, moest eerst toestemming verkregen worden uit Eindhoven.

Op onze vraag of gehoorde ons wilde vertellen, hoe het een en ander zich toedroeg, indien iemand uit het bezette gebied overkwam, verklaarde gehoorde, dat indien iemand uit het bezette gebied overkwam, in opdracht of op eigen gelegenheid (wilde crossin) hij eerst in handen viel van de B.S.posten of geallieerde posten, die langs het gehele frontlinie dag en nacht de wacht hielden. Hij werd dan overgegeven aan de Districtscommandant van de B.S. Gebeurde zulks in het gedeelte tussen Zaltbommel en Willemstad, dan werd hij eerst overgebracht naar Breda T.C. en na ~~ix~~ een halve dag in verhoor te zijn geweest, wederom doorgebracht naar Tilburg, Bureau O.C.O. en verbleef aldaar 14 dagen in onderzoek. In Tilburg werden alle crossers, die langs de front-linie in handen kwamen, ondergebracht. Die in het gedeelte gelegen tussen Zaltbommel en Mijmegen, gingen eerst over de St. Annastichting te Mijmegen en vervolgens naar Tilburg. Dus hiermede merken, wij, rapporteurs, op, dat indien de administratie van Tilburg opgespoord kan worden, vast komt te staan, hoeveel en welke crossers zijn overgekomen en nagezien kan worden of de namen van de vermiste crossers hierop v orkwamen. Dit is ons noodzakelijk, daar ons gebleken is, dat vele van deze crossers opnieuw met opdracht naarhet bezette gebied zijn teruggezonden. Op het bureau van de O.C.O., waren de navolgende Nederlandse officieren als leiders: Kapitein Lages en Kapt. Thomas.
In Breda had de leiding Lt. Stokvis.
In de St. Annastichting was werkzaam Mej. G. Storm van Leeuwen.
Gehoorde v. Wijlen verklaarde nog, dat de meeste crossings plaats hadden ten Oosten van de Moerdijkbrug en na opgevangen te zijn, kwam de crosser in een hotel in de Lage Zwaluwe, eigenaar hotel was genaamd Vissers. Hier nestelde ook de F.C.

Om 15 uur, zetten wij, rapporteurs, ons onderhoud met de heer v. Wijlen voort in gezelschap van Mej. Dina de Jong, verpleegster te Capelle (N.B.), die van Wijlen steeds geassisteerd had gedurende de bezetting.
Ook Mej. de Jong, vertelde dat zij geen administratie gehouden had. Zij wist zich nog wel namen te herinneren van de F.C., o.a. Lt.Kol.Mac Donald. Tevens d eelde zij mede, Capt. Hipps en Kapt. Cots zich later zelf besig hielden met crossings, waarvan de Nederlanders zoals v.Wij en en de B.S. niet op de hoogte waren. Op deze crossin s werd gebruik gemaakt van Nederlanders.

De Heer van Wijlen beloofde ons in verband met het belang van de nabestaanden van de vermiste crossers, de administratie betr. de corssers te zullen opvragen en deze te ullen overhandigen aan onze dienst. Ook Mej. D. de Jong zegde ons haar volledige medewerkin toe en wi maakten ee afspraak zijnde 2 September 1948.

Hiermede sloten wij het onder oek voor het bevrijde gebied, om het onderzoe in het destijds bezette gebied voort te zetten.

In verband hiermede begaven wij ons op Donderdag 26 Augustus 1948 naar Tiel en spraken in het Bureau van het C.E.T. M. met

Gijsbertus Grizel,

oud 32 jaar, ambtenaar, wonende dde ons als volgt verklaarde: Dat hij tijdens de bezetting tot de O.D. had behoord, afd. Tiel en Omstreken en leider was geweest van de L.K.P. in 1944 en de leiding had gehad van d e crossing naar en van het bevrijde gedeelte van Nederland. Hij had zich ook bezig gehouden met het overbrengen van Piloten, dit onder leiding van Pater Kloef (gefusilleerd). Na September 1944 werkte hij tevens voor en met Mr. Kolff van de Deil bij Geldermalsen. Tevens stond hij in contact met burgemeester Goelst Meyer uit Rossum. Nadat het zuiden bevrijd was, onderhield Grizel een ge-

geheime telefoonverbinding met Dr. Hoeke uit Wamel, die zich bevond te Leeuwen. In het begin werden er crossin s verricht hoofdzakelijk tot het overbrengen van wapenen en medicijnen uit het bevrijde gebied en later werden personen overgebracht. Grizel gebruikte eerst betaalde krachten, zoals de roeiers Peter Schobbe wonende Nw. Tielscheweg in Tiel, wiens vader aan de dijk te Waddenoy woonde. Tevens een broer van hem, genaamd Johan Schobbe, welke dienst deed als roeier. Deze roeiers hebben dit gedaan tot midden October 1944. De mensen, die gecrossed moesten worden, werden gestuurd door Jhr. van Koevorden, wonende Prinsentuin te Buren. Hij was stadscommandant Utrecht van de O.D. en R.V.V.

Na midden October 1944 werden vrijwilligers gebruikt voor de crossings met als roeier Leendert Papo uit Zennenwijnen, die tot de grep de Bie behoorde uit Tiel. Grizel verklaarde verder, dat hijzelf over ging naar het bevrijde gebied en wel met Leendert Papo en in contact was gekomen met de Engelse Capt. Hipps in Leeuwen, die de telefoonlijn (geheime) had weggenomen van Dr. Hoeke en dit contact onderhield met Grizel. Tevens was Grizel geweest in de St. Annastichting en had daar gesproken met Kapt. Bestebreur. Grizel had o.a. als opdracht gekregen het overbrengen van de achtergebleven Airbornes, die in Arnhem hadden gevochten en ondergedoken waren in het bezette gebied. Grizel verklaarde verder, dat hij in ogst enkele gevallen zelfstandige crossings had uitgevoerd, doch toch in overleg. Tot de groep de Bie hadden tevens nog behoord Ing. Schram uit Geldermalsen, die districtscommandant geweest was tot Januari 1945, met als plaatsvervanger Mr. Kolff en een zekere Stoel, opzichter genie te Varik. In Maart 1945 moesten 20 man gecrossed worden en wel ~~xxx~~ via Papo, doch dit ging niet en deze zijn door Papo doorgezonden naar de Groep Bommelerwaard, onder Hans den Ouden Steenfabrikant te Elst Opijnen.

Tevens zijn nog als roeiers gebruikt Jan van Elzen uit Tiel, thans wonende te Rijnsburg en Piet Oosterlee. Als koerierster heeft gefungeerd Mikie Verloop uit Utrecht Semi-arts, gewoond hebbende Mariahof te Utrecht, thans wonende te Den Haag, adres onbekend.

Een zekre Witze Hoekstra uit Gronigen of Friesland, werkte voor de TC en is ook eenmaal gecrossed over de lijn Papo. Hiermede wordt bedoeld, de Hoekstea, waarvan Jan v.d. Pas spreekt. Hetzelfde kwam ook hier weer naar voren, dat geen namen bekend zijn van de mensen, die gecrossed werden. Een schema zal door ons samengesteld worden van de gehele linie, zowel van het bezette als bevrijde gebied, betreffende de crossing, waarop wij zullen aangeven de georganiseerde crossing en de z.g. wilde crossing, zodat we een goed overzicht zullen krijgen, waar gecrossed werd. Eerst zullen nog enkele personen gehoord worden, die met de crossers te maken hadden, in afwacht nr of het zal gelukken de administratie te verkrijgen van het Hoofdkwartier van de crossers in Tilburg.

Voor het bezatte gebied moeten nog gehoord worden:

1. de Booys, Jansstraat, fotohandel te Arnhem;
2. Gijs Numan, Gem. Huis Arnhem;
3. Mulder, Wageningen, bezorger "Vrije Volk";
4. Wout v.d. Brink, Garage Kwint, Hilsum,
5. Wietse Hoekstra, Luitenant T.C., wonende vermoedelijk te Groningen of Friesland.
6. Mikie Verloop, koerierster, wonende te Den Haag, gewoond hebbende Maria Hof te Utrecht, semi-arts.
7. Jan van Elzen, crosser, ~~xxxxx~~ wonende te Rijnsburg.
8. Hans den Ouden, Steenfabrikant te Est en Opijnen, groep Bommelerwaard;
9. Indien de administratie niet gevonden, wordt, zullen genoemde officieren gehoord dienen te worden.
10. het verhoord van de Duitsers Huhn en Egenhols. De SD te Rotterdam en Utrecht.

Dit is de enige weg die tot opheldering van de vermistengevallen van linecrossers zal kunnen leiden, daar elk spoor tot de linie loopt en daar is afgelopen.

Indien de administratie uit Tilburg gevonden wordt, weten wij we wie aldaar zijn aangekomen, met de namen.

De namen, die niet voorkomen, kunnen wij aannemen te zijn van crossers, die verdronken zijn, of in Duitse handen zijn gevallen. Dan zal gepoogd moeten worden het aantal crossers te weten, die in Duitse handen zijn gevallen. De overigen moeten we aannemen te zijn verdronken en dan moet getracht worden, de niet geidentificeerde lijken, welke zijn aangespoeld te identificeren.

Het onderzoek wordt voortgezet door de O.C.D. J.v.d. Ende en F.C. Maliepaard.

Den Haag, 28 Augustus 1948.
Officier Civiele Dienst,
W.g. J.v.d. Ende,
voor eensluidend afschrift:

Op 3 September 1948 hoorde ik, J.v.d.Ende, O.C.D. in de strafgevangenis "De Koepel" te Arnhem de Duitsers

EGENOLF Günther, 41 jr. oud, die Kriminalsekretär van Afd. 4 E was

en

HUHN, Arnu, 37 jr. oud, die Obersturmführer van Afd. 3 Aussendienststelle Arnhem was.

Gezamenlijk verklaarden zij het navolgende:

Om op de zaak der "Linecrossers" te komen, moeten wij eerst vertellen, hoe de zaken voor September 1944 in het rayon Gelderland behandeld werden. Wij herinneren ons een geval, dat nog niets met "linecrossing" te doen had, doch met de zgn. "pilotenlijn".
In het Bezirk Münster, waar zich een Lager voor Engelse krijgsgevangenen bevond, vonden herhaaldelijk ontvluchtingen plaats en van SDzijde werd getracht de lijn, waarlangs dit geschiedde of althans de methode om uit Duitsland te ontsnappen te weten te komen.
Van Duitse zijde is toen een zgn. V-man ingezet, wiens opdracht het was, bekend te worden met de methode die gebruikt werd om deze vluchtelingen weg te krijgen. Hoe een en ander zich heeft toegedragen, is ons niet bekend, tot het spoor bekend was geworden. In Lichtenvoorde is toen bekend geworden, dat deze plaats het punt was, waar overgelopen werd.
De beambten uit Münster hebben de zgn. V-man gevolgd tot Lichtenvoorde, waarbij zij deze alleen hebben voor laten gaan in gezelschap van enkele Engelse vluchtelingen, om zodoende de helpers te kunnen vinden. De beambten, die buiten gebleven waren, zagen na enige uren gewacht te hebben de V.-man niet terug. Hierdoor verontrust, waarschuwde een der beambten de Dienststellen Arnhem en verzocht om assistentie. Hoe zich een en ander heeft toegedragen, kunnen wij ons niet meer juist herinneren, doch de toenmalige burgemeester Lammers van Lichtenvoorde, zal U hierover vermoedelijk meer kunnen vertellen, daar de beambten uit Arnhem zich gemeld moeten hebben bij genoemde burgemeester, om van hem verdere inlichtingen te verkrijgen.
Van de verdere gang van zaken, moet ik, (HUHN) veronderstellen, dat het als volgt zich heeft toegedragen:
De beambten uit Münster zullen de verhoren geleid hebben van de event. arrestanten, die zij in Lichtenvoorde gemaakt hebben. Uit deze verhoren moeten een en ander bekend geworden zijn betreffende het Hollandse illegale deel van de "pilotenlijn", waarbij Schreieder vermoedelijk de gegevens uit Münster ontvangen zal hebben en de Dienststelle Arnhem nadere opdrachten vanuit Den Haag gekregen heeft.

(Egenolf verklaart verder)
Ik (E), heb toen per telex opdracht gekregen in Lichtenvoorde arrestaties te verrichten. Voorzover ik mij kan herinneren, zijn het er toen 4 personen geweest. Betreffende namen van de arrestanten moet ik verwijzen naar de FRA, die deze zaak in behandeling heeft genomen en zeker zal weten wie de arrestanten geweest zijn. Voorzover mij bekend, moeten een of meer van deze arrestanten gefusilleerd zijn, doch hoe en waar is mij niet bekend. Wel weet ik, dat de arrestanten zich bezig gehouden hebben met het doorvoeren van geallieerde piloten. Dit was ook in het telexbericht gemeld. Deze zaak is verder in behandeling genomen door de Afd. van het Kommando Frank in Den Haag. De arrestanten zijn ook naar Den Haag overgebracht.
Of meerdere arrestaties in deze zaak hebben plaats gehad, kan ik U niet zeggen, dit moet in Den Haag bij voornoemd Kdo. bekend geweest zijn.
Na de bevrijding van Brabant bevond zich de hoofdzetel van de SD in Lochem, onder leiding van Thomsen (?)

Tot 17-9-1944 stond de Aussenstelle Arnhem onder bevel van Hauptsturmführer Thomsen. Na 17 September ging het Kdo. Thmaar Lochem en werd het in kleinere comando's onderverdeeld, o.a. Zutphen, Doetinchem, Lichtenvoorde, Velp, Ede, Lunteren.
Het Kdo. Zutphen stond onder bevel van Untersturmführer Breit

later onder Untersturmf. Heinemann
" " Doetinchem " Pedring
later onder " Orttmann
" " Lichtenvoorde " Bühar
Velp " Huhn

later onder Thomsen.
" " Ede-Lunteren " Heinemann, later Huhn.

Het ondercommando Tiel stond onder bevel van Utrecht.
In Wageningen was de SD niet vertegenwoordigd. Hier was gezeteld de SS div. Landstorm Niederlande, onder commando van Kohlrose.
Apeldoorn stond onder commando van HauptsturmführerFlehlitz (?), later onder Heinemann van November 1944 - 15-1-1945. Van 15-1-1945 tot 1-4-1945 onder Huhn.
Van Tiel uit werden de arrestanten naar Amerongen gebracht (Feldgendarmerie Div. Landstorm Niederlande).
De Feldgendarmerie Amerongen heeft + tot Februari met Utrecht samengewerkt en stond onder bevel van een Feldwebel.

Huhn verklaart verder:

Na een bezoek, dat een der leden van de Feldgen. Amerongen bij mij in Lochem bracht, vernam, ik, dat de Feldgend. tot dit tijdstip in onwetendheid verkerende, dat de Sicherheitspolizei zich in L. bevond, met de Aussendienststelle Utrecht samengewerkt had.

Op verzoek van A. Huhn werd gehoord:

Oskar SEITZ,

oud 41 jaar, die het navolgende verklaarde:

Half Februari 1945 ben ik in Tiel gekomen. Ik was bij de Verwaltung der Landstorm Niederlande. In mijn tijd werd van Duitse zijde beslist geen vergunning meer gegeven om de rivier over te steken. Ken kreeg zelfs geen vergunning om Tiel binnen te komen. Hem was geen Hauptmann Richter bekend. Hij meende, dat toentertijd een zekere Meyer Ortskommandant was. Hij had echter wel eens over Richter horen spreken. Ook over arrestanten in de Julianaschool kon hij niets mededelen.

Betreffend: Gouwman, Wobbes en Wijdeveld was gehoorden Huhn en Egenolf niets bekend. Volgens hen zou dit waarschijnlijk wel over de lijn Amerongen-Untrecht behandeld zijn. Ook ene van der Zalm was hun onbekend.
Kraayenstein en Dolk waren hun ook niet bekend. Naar hun mening zou men hiervoor de SS.Div.Hohenstaufen moeten hebben.
Juni 1944 stond een Kdo. Sicherheitspolizei, ressorterende onder het Judenreferat te Den Haag onder bevel van Hauptsturmführer Austerfinden. Diens plaatsvervanger was de zgn. (Juden)Fischer.

Huhn verklaarde vervolgens:
Toen ik + 26-3-1946 in de nabijheid van de Emmapyramide te Velp aanwijzingen gaf over een aldaar door mij vermoed massagraf, bevond zich ter plaatse ook een lid van het Judenreferat Velp. Dit was de Hollandse chauffeur. Mij is bekend, dat door hem, op de-

elfde dag, waarschijnlijk 26 Maart, ~~xxxxxxxxxxxxxxx~~ eveneens een graf is aangeweden, waaruit 2 Nederlandse personen te voorschijn kwamen. De PRA Arnhem is hiervan op de hoogte.

HUHN.

Onze Dienststelle was gevestigd Utrechtsestraat 55a, naast de Verwaltung der B.D.M. Wij hadden een gemeenschappelijke telefooncentrale. Dit was voor ons vanzelfsprekend minder prettig, daar zij wel eens een gesprek van ons zouden kunnen afluisteren. Daar de B.D.M. in het laatst van de oorlog een belangrijke rol heeft gespeeld, hadden wij het vermoeden, dat zij een eigen, ons onbekend telefoonnet hadden. Dit vermoeden heeft er dan ook toe geleid, dat wij tenslotte een eigen centrale kregen, hoewel de BDM ook een centrale in ons gebouw had. Dit was voor September 1944. Toen wij wegtrokken werd de centrale vernietigd.
Ik was toen in Velp. Hier bezocht mij op dezekere dag op advies van Thomsen, een Oberingenieur der Luftwaffe, wiens naam ik mij niet meer herinneren kan. Hij werd naar mij toegestuurd, om met Ir. Hartmann van B.D.M. naar Arnhem te gaan en in de Dienststelle der B.D.M. naar "Nachschaltpläne" te zoeken, die waarschijnlijk achtergebleven ouden kunnen zijn. Arnhem zelf was inmiddels geevacueerd. (Deze Hartman woont in Velp). Wij zijn tezamen naar Arnhem gegaan en met ons zijn in de gebouwen der BDM geweest , waar Hartman aanwijzingen moest geven, waar deze Nachschaltpläne zich zouden bevinden. Hartman kon dit echter niet mededelen, daar zij volgens hem uit Arnhem weg waren.
Er stond in de buurt van Arnhem een "Schaltwerk" van de B.D.M., ~~xxxxx~~ hetwelk ook aan een contrôle onderworpen zou moeten worden. Wij zijn er dan ook heengegaan en het onderzoek ter plaatse was hiermede afgelopen.
Tussen de Oberingenieur en Hartman werd een afspraak gemaakt, dat Hartman hem schriftelijk verschillende aanwijzingen zou geven over deze kaarten en de brief bij mij ~~xxx~~ op het bureau zou afgeven, waarna de Oberingenieur de brief zou laten afhalen. Dit is ook gebeurd. Hartman heeft een gesloten brief aan mij afgegeven. Deze brief is afgehaald door de Oberingenieur. Deze zou met een Kdo. der Wehrmacht ee hem nu bekend geworden kabel laten springen. Zij hebben de plaats van deze kabel gevonden, doch de kabel eerst gebruikt. Hij vertelde mij, dat zij hierover met de Tommies in Nijmegen gesproken hadden. Wat er gesproken is, kan ik U niet mededelen.
Hartman moet ook een leiding over Ede met de Tommies gehad hebben.

Ongeveer November/December 1944 bevond zich een groep van ± 100 Engelse parachutisten op de Ginkelseheide, die zich met behulp van de illegaliteit op deze heide schuil hielden, totdat zij de Rijn overgezet zouden worden. Op een volle maansnacht trachtten zij de heide over te komen, stootten echter op de Duitse Wehrmacht, die hen aanriep en onder vuur nam. Een groot gedeelte is gevlucht, doch ± 40 man werden gearresteerd. Het bleek, dat bij deze arrestanten zich ook Nederlandse burgers bevonden, waarschijnlijk van de illegaliteit. Er waren ook Nederlanders bij, die zich hadden aangesloten om zodoende te trachten naar het bevrijde gebied te komen. Er bevond zich ook een verpleegster bij , Mej. den Hertog, die enige tijd te voren met een Rode Kruis wagen uit Amsterdam was gekomen met de opdracht in Ede te trachten contact te zoeken met een zekere Martin. Deze Martin Dubois was een Ned. officier, die als agent in de buurt van Ede was afgeworpen, waarschijnlijk om daar de Engelsen erdoor te helpen.
Martin Dubois werd bij deze arrestatie ook gegrepen. De ± 50 jarige verpleegster de Hartog werd eveneens gegrepen en bevond zich te Lunteren in arrest, alwaar zij gehoord werd. Verschillende parachutisten die hierbij werden gewond zijn te Otterlo behandeld.
Mej. den Hartog is van Lunteren naar Celp gebracht in de Rotterdamsche Bank (Frontaufklärungstruppe 558 onder Hauptmann Schönitz,

Sachbearbeiter was een Lekere Uhlig).
Bij een geworde, die in Otterlo was behandeld, werd een notitieboekje gevonden, dat van Mej. den Hartog afkomstig was en waarin ich zeer waardevolle gegevens bevonden. Waarschijnlijk had Mej. den Hartog getracht dit boekje in veiligheid te brengen. Deze Frontaufklärungstruppe heeft getracht dit boekje te ontcijferen.
In de Rotterdamse Bank werd nog een gearresteerd meisje binnengebracht, waarschijnlijk genaamd Fransen of Jansen uit Ede. Dit meisje is in de Rotterdamse Bank met den Hartog in contact gekomen. Mej. den Hartog verzocht toen aan dit meisje om, indien zij vrij kwam, zich te Ede naar de verpleegster Mej. de Vries te begeven, haar de groeten over te brengen en mede te delen, dat Mej. den Hartog in de Rotterdamse bank gevangen zat. Dit meisje Fransen of Jansen heeft deze mededeling aan de SD doorgegeven. Fransen heeft de groeten overgebracht aan Mej. de Vries en kreeg toen te horen, dat Mej. de Vries wist, dat den Hartog in de Rotterdamse Bank gevangen zat en men had getracht haar te bevrijden, doch tengevolge de sterke bezetting van deze bank door de Duitsers is dit plan niet gelukt.
Ik, (Kuhn), kreeg schriftelijk het bevel om de verpleegster de Vries te arresteren.
Om te trachten te weten te komen, welke illegale groep had geprobeerd Mej. den Hartog te bevrijden heb ik inlichtingen omtrent Mej. de Vries ingewonen. Mej. de V. was de enige verpleegster en vrouw in het plaatsje en de inlichtingen waren zo uitermate gunstig, dat ik dit arrestatiebevel heb laten lopen.

Ik kan U nog mededelen, dat een onderwijzer van de "Deutsche Schule" uit Den Haag als tolk dienst deed bij de Frontaufklärungstruppe te Ellekom.

- - - - - -

Vervolgens werden de rapporten nagezien die wij in Brabant ter inzage hadden gekregen, waaruit door ons uittreksels zijn genomen met de namen, die aldaar bekend zijn geworden.

- - - - - -

Uittreksels uit de rapporten van de SS uit Brabant.

Rapport Dreumel 16-10-44.
Helle Smits, geb. 18-1-22 wonende L.v.Meerdervoort 749, Den Haag overgekomen en met de Engelsen mede naar Eindhoven.

Op 20-10-44 Dreumel.
Nagel, behorende tot de waterpolitie te Tiel met vrouw, kind en schoonmoeder. De 2 personen zijn overgezet geworden door den Otter uit Tiel.

21-11-44.
H. Akkermans uit Varik, G. Grisel uit Tiel en L.J. Lapo uit Ophemert, zijn vannacht bij Varik de Waal overgestoken en om 11-40 uur door post Kusters aangehouden.
Om 2.30 uur 8 mensen overgekomen van Varik.
Wagemakers, Jan van Elzen, van Dijk, van Oort, Attema, Jacobsen, xxxxxx Albers en Mees, waaronder 2 vrouwen.

2-12-44.
Overgekomen B.H.Helders, geb. 7 Juli 1944, Hertogstr. 30 te Eindhoven (Ing. Philips) met echtgenote Johanna Fik, van Varik.
2-12-44 overgekomen
1. Cornelis Robert Ravernik (werkelijke naam Cornelis Vermeulen) student, M.T.S. Amsterdam
2. Adrianus Antonius van Nijnatten, Commissionair in levensmiddelen.
3. Rudi van Amstel, student marconist luchtvaart van Hilversum naar Ophemert, te Varik bij boer half overgezet.

xx

3.12.44 overgekomen
1. Cornelis van Manen, gemeente secretaris in Herwennen
2. Johannes Pieter van Santen, Astenlaan 29, Bloemendaal
3. Simon Jan Hoogerzeil, Fangmanweg 27, OosterBeek
4. Adrianus van Osch, Waaldijk A 28. Hurwenen
5. Jan de Gier, Maasdijk A 19, Rossum.

26-12-44
9 personen vanaf steenfabriek Juselt van Hurwenen.
1. Philippus Marius Strefelhagen, v. Zuilichemstr. 13, Den Haag
2. Bernardus A.C.M. Schellings wachtmeester politie 'sHertogenbosch
3. diens verloofde
4. Cornelis E. van Doorn, Dorpstr. A 89 Hurwenen
5. Antonius F. Taks, Pottebakkerstr. 4, Oosterhout
6. Antonius J.v.d.Steen, Rossum
7. Antonius f. de Groot, Dorpstr. A 85, Hurwenen
8. Dirk L.Komen, West.Overstr. 7, Oud Beierland
9. Jacob H. Bakker, Koninginneweg 133; Amsterdam.

5-1-45.
George Teunissen uit Amsterdam over komen zwemmen.

6 Jan. 45
Gabriel Smit door van Eck uit Ophijnen overgebracht

13-1-45
vanuit Herwenen 8 personen
o.a.
2 politieagenten uit Varik
1 " " Zaltbommel
2 zoons van de gemeentearts uit Rossum
2 schippers
1 schippersdochter

Op 14-1-45 en 7-1-45.
boot van Herwenen omgeslagen 5 van de 6 inzittenden kwamen om het leven.

16-1-45.
1. A. Hove stadt. Bloemerstr. Mijmegen
2. M.J.Verburg Millingen
3. W.H.Udo
} 3 schippers

15-1-45.
Ei.Bernouw Maasdijk 82 Hedel
Herm.Winusberg
} per kano over Herwenen.

17-18 Jan. 1945.
6 personen, waaronder Udo en echtgenote met 2 kinderen uit Heeselt en een onbekende schipper met echtgenote
overgebracht door canadezen in Civil Affairs te Horssen.
Verklaringvan Udo:
moest iedere nacht Duitsers overbrengen.

Op 25 Jan. 1945.
Een burger uit Leiden bij Hoogerwoude door Canadezen neergeschoten.

Martinus Gerardus van Heck, geb. 4-8-22 te Dreuner.
bekent op 28-7.45 dat hij tezamen met een andere familie van Heek (Of Heck?) en zekere Melis uit Leeuwen te hebben aangehouden en naar Arnhem vervoerd. Herbij was nog de landwachter J.v.Duichem die va Melis voornoemd een beloning van f. 200 kreeg voor het bewaren van geld.

Op 27 Sept. 1944 6 personen wo.o. v. Oort en B.van Melis in de Julianaschool te Tiel gebracht. Bovengenoemde van Heck was hij het verhoor.

Op 28 Juli 1945 gehoord
Johannes Willem van Bruchen, geb. 16-5-19 (landwachter) Rooyschestr. 336 Dreunen.

Leonardus Klihgen geb. 27-1-21 (vals persoonsbewijs van Leonardus Jansen uit Harkwijk) op de avnd 5 op 6 Febr. 1945 in gezelschap van J. Adriaanse, Raadhuisstr. 99 Heemstede in een kano gestapt te Rossum om over te steken. Frans van Herpen uit Rossen heeft hem nog om hulp horen roepen.

Rodgers.

Bertus den Otter geb. 13-7-11 schipper
Adrianus " " " 3-11-19 " wonende Hrumpt bij Tiel met nog 2 broers diverse malen berichten en personen overgebracht. Hebben Eng. parachutisten en illegale werkers overgebracht. Geholpen door Wagenaar van de waterpolitie Tiel (fout?) (zou schuldig zijn aan het doodschieten van 5 burgers op le Kerstdag 1944).

Op 25 Nov. 1944 werden de 4 gebr. Otter gearresteerd. Eerst ingesloten te Tiel. Hun bewakers waren van Drost, van Heck en Vink (landwachters uit Tiel).
Na 3 weken in Tiel te zijn geweest overgebracht naar Utrecht (Wolvenplein) Na weer 3 weken ver ord.
Adrianus werd beschuldigde van hulp aan piloten en ter dood veroordeeld;
Bertus werd beschuldigd BS te zijn.
Na 5 weken in Utrecht geweest te zi n op transport naar Keulen in een kamp en vandaar naar Zeddam (bevrijd door de Polen).

Bovengenoemde deelde mij mee dat Geurt v.d. Zalm door de Duitsers was opgepakt en doodgeschoten.

Door hen waren o.a. gecrossed Kapitein Piet (Engelsman), Frans uit Breda en Dick Mollema.

De NSB en Drost en van Heck crosten voor de Duitsers.

v. Leeuwen geb. 12-3-96 te Nijmegen wonende Oude Graafscheweg 52 te Nijmegen was van begin Dec. 1944 in Tiel landwachter.

Lijst van personen, die 16-10-1944 de Waal zijn overgestoken.

Pitrus Wisseers, geboren 18-2-1924 te Gaarlemmermeer N.H. wonende te Nieuw Vennep, Hoofdweg 1355;
Doel: Wil zich melden voor piloot.

Johannes Lindenburg, geboren 18/5-1925 te Hazerswoude, wonende te Nieuw-Vennep, Hoofdweg 1374;
Doel: Wil zich melden voor piloot.

Jan van den Heuvel, geboren 3-2-1915 te Tiel, wonende te Tiel, Stationsweg 57 te Tiel, beroep kantoorbediende Veiling.
Doel: bespreking O.D.

Pieter Adriaan Vermey, beroep schipper dekknecht, wonende Rijnlaan 10 bis te Utrecht.
Doel: wil zich melden voor het leger.

Hendricus Jacobus Smits, bureau ambtenaar P.G.E.M., geboren 4-7-1918 te Tiel, wonende te Tiel, Kerkstraat 2 a,
Doel: bespreking O.D.

Leonard Wilkens, student, wonende te Tiel, Burg. Binhofflaan 6 te Tiel, geboren 21-7-1920 te Tiel.
Doel: bespreking O.D.

Rapport.

Vervolgens stelden wij, rapporteurs, naar aanleiding van de verklaringen van Huhn en Egelshof ons op Vrijdag 17 September 1948, in verbinding met het Hoofdbureau van Politie, afd. PRA te Arnhem en spraken aldaar te 17-30 uur met rechercheur

NIJKERK

die ons reeds eerder had medegedeeld, dat in Arnhem bij de politie geen stukken, strekking hebbende op gefusilleerde Linecrossers, aanwezig waren, en deelden hem mede, dat zeer zeker gegevens aanwezig moesten zijn in Arnhem, daar de Duitse SD-beambten Huhn en Egelshof, hierover bij proces-verbaal gehoord waren. De rechercheur Bijkerk stelde toen een onderzoek in bij de afdeling PRA en vond na enig zoeken verschillende dossiers, afkomstig van het voormalig bureau PR , waaruit wel degelijk bleek, dat hier Linecrossers bij betrokken waren geweest. Afgesproken werd, dat te 20-00 uur het onderzoek zou worden voortgezet. Te 20 uur is daarop door ons met de rechercheur Bijkerk het onderzoek voortgezet en tussen de verschillende processen-verbaal troffen wij gegevens aan ook o.a. van Bakker en van Bakker uit Den Haag, naar wie onze Missie de opsporing in handen heeft. Dossier 1890. Hierover stond vermeld, dat zij op 13 December 1944 te Velp zouden zijn doodgeschoten en na de bevrijding zouden zijn gevonden in een massagraf te Velp. Tevens kwam een proces.-verbaal te voorschijn, waarin de namen voorkwamen van 46 gefusilleerden, eveneens van de gefusilleerden op de Woeste Hoève.
Te 22 uur hebben wij het onderzoek stop gezet en de afspraak gemaakt, dat het Hoofd van onze Missie, de Hoofdcommissaris van Politie te Arnhem inzage van deze documenten zou verzoeken, althans deze stukken enige tijd op ons bureau in onderzoek zou willen geven.
Tevens deelde Bijkerk voornoemd ons mede, dat de zaken in Tiel, o.a. de Julianaschool door de Politie Nijmegen in behandeling waren genomen.
Vervolgens vertelde hij ons ook, dat zich bij depolitie in Velp een register ~~aanwezig~~ bevond, waarin alle namen van personen, die gevangen genomen waren door de SD, voorkwamen.

Den Haag, 17-9-1948.
w.g. J.v.d.Ende, Off.Civ.Dienst,
w.g. P.C.Maliepaard, Off. civ. dienst.

Rapport.

Op Dinsdag 21 September 1948, bezochten wij, O.C.D. Maliepaard en O.C.D. van den Ende, na bekomen opdracht het Politieibureau te Velp in verband met de dossiers 2047, 2049, 2050, 2048, 1890 en 1259 en spraken aldaar met de dienstdoende inspecteur van Politici v.d. Broek, die nadat wij hem met het doel van onze komst in kennis hadden gesteld, ons zijn volle medewerking toezegde.

Hij deelde ons mede:
dat zich op het bureau een register bevond, waarin ongeveer een 400 namen voorkwamen van Nederlanders, die voor verschillende feiten, door de SD waren gearresteerd,
dat in de aanvang alle arrestanten op gemeld bureau in arrest werden gesteld en zodoende ingeschreven werden.
Toen ongeveer April, Mei 1944 het politiebureau te klein werd, is de Rotterdamsche Bank te Velp ingericht als hulpgevangenis voor de SD. Vanaf die tijd werden zowel in het politiebureau als in de Rotterdamsche Bank arrestanten ondergebracht. De arrestanten, die in het Bureau van Politie werden gebracht, werden aldaar nog steeds ingeschreven in meergenoemd register.
Indien arrestanten van uit het politiebureau overgebracht werden naar de Rotterdamsche Bank (hulpgevangenis) , werden deze arrestanten wederom in dit register, afgeschreven. De arrestanten, die direct in de Rotterdamsche Bank werden gebracht, komen dan ook niet in het meergenoemd register voor, daar hiervan geen opgave werd gedaan door de SD. Inspecteur v.d. Broek zal alle namen, die in het register voorkomen schriftelijk aan onze Missie opzenden, zodat nagegaan kan worden, of tussen deze namen nog vermiste personen voorkomen.
Tevens verstrekte inspectuer v.d. Broek ons nog de namen van de Duitse beambten, die omstreeks die tijd in de Rotterdamsche Bank werkzaam waren:
Arno Huhn,
G.Egenhof,
.Enkelstrodt
Aalbrecht
Rohmeyer
Fischer
Marinus Jansen (Nederlander, politie),
Als kapper was werkzaam de kapper Immink, wonende Willemstr., le hu s van IJsselstraat te Velp. Deze zou gehoord moeten worden of hij iets zou kunnen verklaren, betreffende de gevangenen die in de Rotterdamsche Bank zijn geweest.

Tevens had Insp. v.d. Broek een proces-verbaal in zijn bezit van een verhoor van de SD beambten Huhn, betreffende gefusilleerde gevangenen. Ook hiervan zal een afschrift worden gezonden aan onze Missie.
Inspecteur v.d. Broek verklaarde verder, dat veel ateriaal betreffende vermisten in handen zou zijn van de bergingsdienst te Amersfoort, o.a. betreffende de lijken van personen, die in April 1946 te Velp zijn opgegraven.
Hieronder bevindt zich ook materiaal betrekking hebbende op Bakker en Bakker uit den Haag, welke dossiers bij onze Missie in behandeling zijn. Volgens mededeling van de PRA Arnhem, zouden dezen zijn overleden te Velp, dus behoorde hebbende tot deg efusilleerden te Velp op 13 December 1944, doch volgens de Inspecteur v.d. Broek zouden deze vermisten nog niet gevonden zijn.
Noodzakelijk is nu, dat het Proces-verbaal opgemaakt door de PRA Arnhem opgevraagd wordt om te kunnen constateren of inderdaad Bakker

en Bahlen gevonden zijn (Proces-verbaal is inmiddels opgevraagd, opmerking rapporteurs.)
Alle namen voorkomende in meergenoemd register, zullen opgezonden worden aan onze Missie. Tevens het genoemde proces-verbaal, althans afschriften daarvan.

Vervolgens begaven wij, rapporteurs, ons naar het Hoofdbureau van Politie, te Arnhem, doch hier bleek niemand aanwezig te zijn, die bekend was met de zaken, die door de PRA behandeld waren. De Rechercheur Rijkerk was deze dag eveneens in verband met een onderzoek. We deelden mede, dat wij de volgende dag zouden terugkomen. Daarop begaven wij ons naar het Hoofdbureau van Politie te Nijmegen en vervoegden ons bij de Afd. PRA. Aldaar werden ons, nadat wij ons bekend hadden gemaakt, en het doel waarvoor wij kwamen hadden bekend gemaakt, enige dossiers ter inzage gegeven. O.a. dezaak Tiel (Julianaschool). Wij ontdekten in de verschillende dossiers belangrijke aanwijzingen, die mogelijk konnen leiden tot opheldering van diverse dossiers, die bij onze Missie in behandeling zijn.
De commissaris van Politie te Nijmegen, die zich persoonlijk met het doorlezen van verschillende zaken en dossiers met ons bezig hield, verleende toestemming tot het medenemen van verschillende processen verbaal door ons, waarvan door onze Missie afschriften gemaakt kunnen worden en welke z.v.h. groot belang zijn voor het onderzoek van verschillende dossiers, die bij onze missie in behandeling zijn. Deze processen-verbaal dienen na overname terugge onden te worden, daar door ons een getekend reçu is afgegeven.
Uit deze verhoren blijkt, dat vele gevangenen uit de omgeving van Tiel, afgenomen Ede naar het Wolvenplein te Utrecht zijn overgebracht, zeker de personen, die getracht hebben uit het bezette gebied in het bevrijde gebied te komen. Deze gevangenen werde behandeld door de G.F.P. (Geheime veldpolitie). Deze processen-verbaal dienen eerst doorgenomen te worden en uittreksels gehaald te worden, welke van belang zijn bij de verhoren van de betreffende getuigen. Het blijkt uit alles dat vele zaken zullen worden opgehelderd en dat ze gevonden moeten worden in de omgeving van Wageningen, Velp, Ede, Zoelen en SD Utrecht, dus in het archief van de PRA Utrecht.
Wij sloten het onderzoek voor deze dag om dit te vervolgen op Woensdag 22 September 1948 te Wageningen, op het Bureau van Politie aldaar.

Afschriften in doss. Linecros ers, doss. 2048,2049,2050.

Vervolgens bezochten wij, P.v.d.Ende OCD en P.C.Maliepaard, OCD., het Hoofdbureau van Politie te Wageningen, hoofdzakelijk in verband met doss. 2048, 2049 en 2059 en om te trachten eventuele gegevens te verkrijgen omtrent eventuele arrestanten va de Duitsers in de periode va Sept. 1944 tot de capitulatie 1945.
Aldaar werden wij te woord gestaan door Inspecteur van Beek, die ons het navolgende mededeelde:

Corpschef der Politie te Wageningen was een zekere W. Versteeg (gecetineerd) en gewezen adjudant van Politie te Schiedam. Deze handelden geheel zelfstandig en hield contact met diverse Duitse instanties.
Arrestanten der Duitsers zijn nimmer op het politiebureau te Wageningen geweest.
De dag na de landing der Engelsen (17 Sept. 1944) moest dit bureau van Politie ontruimd worden en is toen overgeplaatst naar de buitenkant van Wageningen nl. aan de Binnenhaven.
Ong. Half Oct. 1944 is het gehele politiecorps geevacueerd naar Ede en zijn daar min of meer samengevoegd met de plaatselijke politie.
Gehoorde kon uit persoonlijke ervaringen mededelen, dat arrestanten der Duitsers welke in spergebied rond Wageningen opgepakt werden naar Ede overgebracht werden. Het was gehoorde bekend, dat de adjudant van Politie Heeringhuizen te Ede, gedetacheerd was bij de Ortskommandant te Ede. Deze zal eventueel omtrent arrestanten uit de periode Sept. 1944 - Mei 1945 kunnen verstrekken.
Omtrent gegevens betreffende arrestaties te Apeldoorn zou een broer van gehoorde, een zekere adjudant van Politie van Beek, nadere gegevens kunnen geven.
Deze adjudant van Beek doet nog dienst bij de politie te Apeldoorn.
Gehoorde kon nog mededelen, dat enige weken geleden een meisje uit Duitsland is teruggekomen, welke beweerde, dat zij iets af wist van Executie van 7 personen door de Duitsers bij Wageningen.
Deze 7 personen zouden begraven liggen op het sportveld te Wageningen.
Deze zaak was in handen gegeven van de brigadier van politie genaamd Brouwer te Wageningen, die vanaf de bevrijding belast was met opsporing van mijnen en liggelden te Wageningen. Inzake deze opsporing heeft en doet deze nog veel moeite inzake de opsporing van 2 vermisten, inwoners van Wageningen, genaamd v.d. Weerd en Post (M.O.P. dossiers 1881 en 1870).
Enige administratie betreffende arrestanten tijdens de Duitse bezetting was bij de politie te Wageningen niet aanwezig, daar dit gedeelte buiten de plaatselijke politie gehouden is.

Vervolgens hoorden wij op het politiebureau te Wageningen bovengenoemde

Brigadier BROUWER

(Deze was reeds eerder door rapporteur P.C.Maliepaard, gehoord inzake dossier 1259, zie in dit dossier stuk 34).

Deze deelde ons het navolgende mede.

De gegevens betreffende gevonden lijken zijn door mij alle doorgegeven aan I. en B. te Den Haag en gegevens inzake opsporing vermiste aan Ned. Rode Kruis.
Betreffende het meisje, dat pas kort teruggekeerd was uit

Duitsland en natuurlijk verstrekken omtrent bijzonderheden door
Duitsers, werd door brig.Brouwer een verhoor-rapport, hetwelk
door hem was opgemaakt, afgestaan (wordt door ons rapporteurs,
bij dit rapport gevoegd).
Met de hr. Brouwer de zaak van dese. 2048 + 2049 + 2054 doorgenomen en tot de conclusie gekomen, dat de 3 personen, genoemd in het verhoorrapport door Mej. Wenneker, mogelijk reeds vermelden Gouman, Tobbes, Wijgevold kunnen zijn.
De lijken waren echter niet gevonden op het Sportveld te Wageningen, maar echter de in de nabijheid daarvan gelegen schiettent.
Zover Brig. Brouwer zich nog kon herinneren waren de lijken wel gekleed in Duitse uniform, echter zonder distinctieven. De juiste gegevens beruatten echter bij I. en B.
Indien het vaststaat, dat ge oende 3 verraders inderdaad door de Engelsen met een belangrijke opdracht naar het door de Duitsers bezet gebied zijn gegaan, kunnen zij voor dit doel Duitse xxx uniformen hebben aangetrokken.
De persoon, die dan in verhoorrapport Mej. Wenneker aangeduid als Hauptsturmführer SS Hermann Laurier zou omtrent deze 3 gefusilleerden opheldering kunnen geven. Deze Hermann Laurier dan als administrateur van het betrokken onderdeel het verhoor medegemaakt hebben.
dezer zaak

Gezien het belang aangaande e.a bezoek gebracht aan de PBA te Arnhem en elders werd ons het schadus-dossiers inzake Hermann Laurier ter inzage gegeven.

De gevolgende gegevens in dit dossier aangetroffen:

Hermann Laurier, geb. 21-8-1911 te Losser en woonde Hudsez 55 te Ede.
Gedetineerd 7-7-45 in het Kamp Vaikenburg.
Tot. 1940 lid der NSB en gedaven tot einde.
Tot. 1941 vrijwillig meld als aanvrager D.
Sturmmann later gedetend voor SS Wachtbataljon.
Heeft steeds gediend gedaan als administrateur tot de capitulatie
Was Rottenführer, later Unterscharführer van het wachtbataljon "Nord-West".
Bij B.O.D.B. in Ut. valt eveneens dossier daarvan betreffende het
Inhaften van illegale werkers op 5 Mei 1945 te Hedelsum door
Hermann Laurier (bovengenoemd).

Van eventuele xxxxxxxxxx deelname aan het fusilleren van 3 personen, genoemd in verhoor-rapport Mej. Wenneker, was niets bij BBA Arnhem bekend.

Het komt ons, rapporteurs gewenst voor de verdere stappen Hermann Laurier in kamp Valkenburg te horen, inverband met dese. 2048, 2049 en 2054, en eventueel andere fusillades.

Wageningen, 22 September 1945,
W.G. J.v.d.Zuag. O.f. Civ.Dienst
W.G. P.C.Veldkamp, Off.Civ.Dienst.

Overzichten der dossiers, die bij de Militaire behandeling dijn en politieke dienen behandeld te worden na een volledig overzicht te hebben verkregen, hoe erg er de Duitsers te keer ging, tijdens en nade landing om Arnhem;

SD-ers horen te Arnhem.
Inzake de Personen, welke in de periode 17-21 Sept. 1944 gevangen genomen werden door de Duitsers wegens hulp aan de Engelsen, o.a.
Doss. 1259, Dolk. C.v.d.Kwart (doss. 1931), Jacob Post (doss. 1870) Zie 1259/34).

Doss. 2102) Op 6 November 1944 betracht vanuit Varik over te zwemmen.
2101)

Doss. 1962 Ernst van Oort werd op 30 Sept. 1944 door een Duitse
1961 patrouille te Wamel opgepakt en vervoerd naar Juliana-school te Tiel, met Bernardus A.M.Melis
Velden uit de school weggevoerd door de NSB.-ers Martien Dorst uit Wamel en Martien van Mack uit Druten.
(Lijk steenfabriek ?) (zie M.S.dossier)
Melis, Perkstr. 196, Wamel
v.Oort, Kloosterstr. 145, Wamel.

Doss. 1166. Emiel Meurennulaan
" 1153 Charles Canferman
" 1730 J.v.Dijk
" 1731 H.v.Dijk
" 1732 C.Vergouwen
} Op 3 Jan. 1945 via Mevr. Wierenga, Nesserstr. 6 te Dordrecht en door bemiddeling van Kunst, Krispijnsesteg 15t te Dordrecht naar kop van 't land.

Vergouwen had een adres vqn Eindhoven bij zich. Vermoedelijk gekregen van Visser, Sliedrecht of Kunst te Dordrecht. Op 7 of 8 Jan. nog 's avonds koffie gedronken bij de sluis of brugwachter, te kop van 't land zouden per kanaalboot roeiboot 2 uur te varen hebben. Zouden 19.10 vertrekken. Het lijk van Canferman is gevonden te

Doss. 997 Gerrit v.d. Tuin
Piet Costerlee (doodgeschoten)
" 1014 Maarten Noordrij
} te werden 27 Oct. 1944 gearresteed en 29 Oct.'44 vermoord. vermoedelijk doodgeschoten voor de sples. om 9 uur des avonds. De 3 lijkensijn's avonds vervoerd.

2047 Arnm Rijnberg, zoudt Maart 1945 via Medeling, Hoofdstr. t Velp trachten bij Nijk bij Duurstede over te steken.

2048 Geurt Wijdevold)
2049 Hendrik Nobbes)
2050 Jan Ossen)
Politie J Donne geëvacueerd t Maurik te Tiel zou hem helpen over de Waal te komen.
Aangekomen te Wagl.
Twee vrouwel ke arrestanten der Duitsers zouden Gouman in gezelschap van een ander persoon in Jan. '45 te tegenwoordigen vervangen zijn geweest.

Valkers, Hoofdstraat 272 te Wamel.
SD Engelhardt.
1890 V.Palen)
Bakkers)
door Feldgendarmen Nr.44 opgepakt, bij poging te Kanaal de Rijn over te steken. Zijn 7 dgn. gezien onder bewaking van Duitse soldaat bij de dokter der Duitse Wehrmacht te Ede.

V. Palen zou volgens mededelijke terechtstelling in Jan. '44 te Velp gefusilleerd zijn (12).
Volgens a NOB. (13) beiden gefusilleerd.
Een zekere Stokkel, Lunterseweg te Ede (28) is eind Nov. 1944 vanuit Ede vervoerd naar Velp met 20 personen (noemt SD Engelhardt en zegt dat er 7 personen uit de Rot. Bank door hem zijn doodgeschoten

rvolgens bezpchten wij, rapporteurs, het Bureau van Politie te Ede, op Donderdag 23 September 1948, alwaar wij spraken met de adjudant van politie J.J.Hierikhuizen oud 39 jaar, die van begin Mei 1940 tot + 10 September 1944 verbindingsman was geweest tussen de Ortscommandant en de Politie te Eden. Hij verklaarde nimmer met arrestaties te maken te hebben gehad. De arrestanten kwamen ook niet op het Politiebureau te Eden, doch werden in de meeste gevallen naar het Politie Bureau Lunteren of SD Lunteren gebracht. De lichte gevallen gingen naar Buren. Arrestanten van wie niets bewezen kon worden, werden naar het Rusthuis "Mooiland" bij H eelsum overgebracht. Daar bevond zich de staf vande T.O.T. Vandaar uit werden de gevangenen tewerkgesteld. Daarom dient wel degelijk rekening gehouden te worden, met het feit, dat gevangenen, die te werk gesteld werden in de Betuwe of omgeving door Engelse beschieting om het leven zijn gekomen. Dit is inderdaad ook meermalen gebeurd, volgens verklaring van Ad. Heerinkhuizen.

Deze mensen zijn natuurlijk begraven, zonder opgave van plaats. Een zekere Z.H.C. de Nooy te Ede heeft als gevangenen op Mooiland vertoefd. Een zekere Kasteel (NSB-er) was bij de T.O.T.

Vervolgens voegde ich bij dit onderhoud tussen de Adjudant voornoemd en ons, rapporteurs, de Inspecteurs van Politie Koote en van Es.

Inspecteur van Koot verklaarde ons, dat vele gegevens, die zeer belangrijk zijn voor onse Missie, in het bezit zijn van Mr. Fikkert van het Bijzonder Gerechtshof te Velp, mij had alles naar genoemde Mr. Fikkert opgezonden. Hij raadde ons ten sterkste aan, ons met Mr. Fikkert in verbinding te stellen. Volgens hem, Insp.v.Koote, moet het I. en B. in Den Haag, ook gegevens hebben over opgegraven lijken.

Inspecteur v. Es deelde nog mede, dat hij berichten had gekregen van een zekere Manfrid Gutjan, wonende Appelstr. 175 te Bielefeld (Dld.), die ma joor was bij de SS, dat in het laatst van de oorlog, dus vlak voor de capitulatie, bij de muur van de gevangenis te Scheveningen 20 gevangenen waren gefusilleerd en aldaar zouden zijn begraven. Hij had het I. en B. in kennis gesteld. Wij, rapporteurs, merken op dat bij onze Missi nog dossie s in behandeling zijn, die in Scheveningen gebracht zijn en waarvan niets meer bekend is.

Tevens lukte het ons, rapporteurs, de naam van de bewuste tolk bij de Frontaufkl. Truppe 558 te Wageningen te weten te komen,

Dr. August Wilhelm Hermann Honsberg

geb. 29 Juni 1906. Hij was Dit. van de Duitse school in Den Haag voor de oorlog. Deze Hondsberg is van groot belang, daar hij als tolk bij alle verhoren aanwezig was.

Van groot belang is ook, dat de Kapitein Versteeg Van de Politie te Wageningen opgespoord wordt. Deze moet ontvlucht zijn uit Scheveningen.

Tevens vernamen wij nog, dat als bewaker in de Rotterdamse Bank te Zeist

ingeerd heeft, een zekere Hoogeweg, die thans politieagent zou zijn te Arnhem.

Deze dag hebben wij, rapporteurs, voorlopig het onderzoek gesloten en een volgende planning is door ons ter hand gesteld aan de OvD de Tombe.

Gehoord dient te worden:

PRA te Utrecht,
Mr. Fikkert, Bijzonder Gerechtshof, Velp,
Politie Arnhem (weet van Majoor Wellema),
Politie Zaltbommel
Ij en B. te Den Haag,
De politieman Hoogeweg, Arnhem,

Opgespoord dient te worden Kap.v.Politie Versteeg
" " " Dr.A.F.H.Hensberg
" " " Kapt.v.Politie M.Jansen vermoedelijk te Leeuwarden.
Gehoord " " " Z.H.C. de Nooy te Eden over "Modiland"
" " " Kasteel (NSB-er)
" " " Jonv.d. Iden, Rijnsburgerweg 55 of 105 te Rijnsburg, belangrijke crosser,
Z.uster de Hartog, adres onbekend.

en de verschillende Duitsers genoemd in de processen-verbaal.

Den Haag, 24 September 1948,
W.g. J.v.d.Ende, O f.Civ.Dienst
W.g. P.C.Paliepaar, Off.Civ.D.
Voor eensluidend afschrift: